

4. Goldschmidt, G. (2021). Critical design and design thinking vs. critical design and design thinking. Different Perspectives in Design Thinking, 6–20. <https://doi.org/10.1201/9780429289378-2>
5. Larraz-Rábanos, N. (2021). Development of creative thinking skills in the teaching-learning process. *Teacher Education – New Perspectives*. <https://doi.org/10.5772/intechopen.97780>
6. Mosely, G., Wright, N., & Wrigley, C. (2018). Facilitating design thinking: A comparison of design expertise. *Thinking Skills and Creativity*, 27, 177–189. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2018.02.004>
7. Pande, M., & Bharathi, S. V. (2020). Theoretical foundations of design thinking – A constructivism learning approach to design thinking. *Thinking Skills and Creativity*, 36, 100637. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2020.100637>
8. Schoonenboom, J., & Johnson R.B. (2017). How to Construct a Mixed Methods Research Design. *KZfSS Cologne journal for sociology and social psychology*, 69, 107–131. URL : <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28989188/>
9. Sternberg, R. General intellectual ability (1985). *Human abilities by R. Sternberg*, 5–31.
10. Varyanysia, L., Kostiuk, O., Prodan, I., Hetman, O., & Krutko, O. (2022). Design Thinking as an Innovative Method of Formation of Creativity Skills in Students of Higher Education. *Journal of Curriculum and Teaching*, 11, 8, 303–310.

Kostiuk O. Design thinking as an innovative method of forming creative skills in future designers in the process of professional training

Modern emphasis on the development of creativity of future designers requires the use of the most modern teaching methods. The main goal of the article is the analysis of design thinking as an innovative method of forming creative skills of future designers in the process of professional training. One of the areas of research is based on the definition of design. It is emphasized that in today's society, design is actively expanding its properties, going beyond the scope of project-based artistic and creative activity. Such a process becomes a certain algorithm, modeling methodology in solving problems of forecasting, organization, management, etc., which is based on the concept of design thinking. For this reason, the research identified the need to separate design as a professional activity and design thinking as a special innovative project technology. The specifics of the concept of "design thinking" are revealed. It is stated in the study that the methods and techniques of design thinking are used in various non-standard, uncertain situations. The role of design thinking in the formation of creativity skills is defined on the examples of the analysis of approaches to design (typological and interactive). According to the theory of creativity of R. Sternberg, regarding the development of a creative personality in the appropriate environment, we determine that the organizational pedagogical condition for the development of creativity of future designers in the process of professional training is the formation of a creative educational space, the main factors influencing the formation of a creative educational environment are characterized. Issues related to the problem of implementing the design-thinking methodology as a practical tool as an innovative method of forming creative skills of future designers in the process of professional training are revealed. One of the ways to develop creative design thinking is the method of creative projects. The study identifies the features of the step-by-step formation of design thinking, characterizes the main mechanisms used at different stages of design thinking. The obtained results define design thinking as an innovative method in the process of professional training of future designers, which contributes to the development of corporate culture, the emergence of team cohesion around a complex topic, a sense of unity, significance and other important components of professional activity.

Key words: design thinking, future designers, professional education, innovative method, creativity.

УДК 37.0

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.94.17>

Кравчина Т. В.

РЕФЛЕКСИВНІСТЬ ЯК ВЛАСТИВІСТЬ СУБ'ЄКТА

У статті розглядається поняття рефлексивності як важливої властивості суб'єкта, що впливає на особистісний розвиток та взаємодію зі світом. Вона досліджує різні аспекти рефлексивності, такі як самоаналіз, саморефлексія, критичне мислення та самосвідомість, і розглядає їхній вплив на формування свідомого та вдумливого суб'єкта. Завданнями даної статті є: аналіз наукових досліджень та літератури з проблеми рефлексивності як властивості особистості; визначення основних аспектів рефлексивності та її значення для розвитку особистості та взаємодії з навколишнім світом; виділення факторів, що впливають на розвиток рефлексивності, включаючи особистісні, соціальні та культурні впливи; опис методів і стратегій, що сприяють розвитку рефлексивності; розгляд практичних наслідків розвитку рефлексивності для особистості. Стаття також аналізує методи та стратегії, які сприяють розвитку рефлексивності у суб'єкта, включаючи самоспостереження, ведення щоденника, самоопитування, групова рефлексія, медитація, рефлексивна практика в професійній діяльності, самопоставлення цілей. Автори надають практичні поради для тих, хто прагне розвивати цю важливу навичку. Крім того, стаття висвітлює практичні наслідки розвитку рефлексивності для особистості та її взаємодії зі світом. Вона підкреслює важливість цього аспекту для досягнення особистісного зросту та успіху в різних сферах життя. Ця стаття є корисним ресурсом для дослідників, педагогів, психологів та всіх, хто цікавиться питаннями особистісного розвитку та самосвідомості. Вона надає важливий внесок у розуміння ролі рефлексивності у формуванні суб'єкта та його взаємодії з навколишнім світом. Тому, враховуючи висновки цього дослідження, рекомендується активно підтримувати інтерес до розвитку рефлексивності осіб та сприяти їх особистісному зростанню та професійному успіху.

Ключові слова: рефлексивність, самоаналіз, особистість, методи та стратегії, взаємодія з навколишнім світом, практичні рекомендації, фактори, пізнання

В сучасному світі все більше звертають увагу на роль рефлексивності в особистісному розвитку, пізнанні та взаємодії з оточуючим середовищем. Рефлексивність вважається ключовим поняттям в галузі педагогіки, психології, освіти та інших наукових дисциплін, але її повне розуміння та використання залишаються предметом активних досліджень.

Хоча існує значна кількість досліджень, присвячених рефлексивності, її повна інтеграція в особистісний розвиток та практику ще не досягнута. Саме тому, дане дослідження спрямоване на розуміння того, як рефлексивність впливає на процес самоаналізу, саморозвитку та взаємодії з оточуючим світом. Питання, яке висувається перед дослідниками, є те, як рефлексивність може сприяти покращенню самопізнання, самовизначення та досягненню особистісних цілей.

Метою статті є дослідження та розкриття сутності рефлексивності як важливої властивості суб'єкта. Зокрема, стаття має на меті: визначити поняття рефлексивності та уявлення про неї в сучасних наукових дослідженнях; розкрити роль рефлексивності в особистісному розвитку та самоаналізі суб'єкта; виявити фактори, що впливають на розвиток рефлексивності у суб'єктів; проаналізувати методи та стратегії розвитку рефлексивності в особистісному та професійному контекстах; розглянути практичні наслідки розвитку рефлексивності для особистості та її взаємодії зі світом.

В результаті дослідження має бути досягнуто краще розуміння рефлексивності як важливого аспекту особистісного розвитку та досягнення практичних рекомендацій щодо її розвитку та використання.

Завдання даної статті є: аналіз наукових досліджень та літератури з питання рефлексивності як властивості суб'єкта; виявлення основних аспектів рефлексивності та її значення для особистісного розвитку та взаємодії з оточуючим світом; висвітлення факторів, що впливають на розвиток рефлексивності у суб'єктів, включаючи особисті, соціальні та культурні впливи; опис методів та стратегій, які сприяють розвитку рефлексивності у суб'єкта, зокрема через самоаналіз, саморефлексію та критичне мислення; розгляд практичних наслідків розвитку рефлексивності для особистості, включаючи покращення самосвідомості, самовизначення, саморозвитку та взаємодії з оточуючими.

Завдання статті полягає в систематизації та узагальненні наявних даних щодо рефлексивності як важливої властивості суб'єкта. Це включає аналіз попередніх досліджень, виявлення нових підходів та концепцій, а також надання практичних рекомендацій щодо розвитку рефлексивності у суб'єктів.

Для дослідження рефлексивності як властивості суб'єкта використано різноманітні методи, зокрема: спостереження за поведінкою суб'єктів у реальних ситуаціях, що дозволяє оцінити їхню здатність до рефлексії, самоспостереження та аналізу власних дій; метааналіз наукових досліджень: систематичний аналіз та узагальнення результатів попередніх досліджень з рефлексивності. Цей підхід дозволяє оцінити консистентність та загальні тенденції в дослідженнях на цю тему.

Наукове дослідження рефлексивності як властивості суб'єкта в останні роки зосереджується на різних аспектах цього поняття та його впливі на розвиток особистості та взаємодії зі світом. Дослідники активно досліджують, як рефлексивність впливає на самопізнання, саморозвиток, взаємодію з оточенням, навчанням та професійним ростом. Ось декілька прикладів праць українських вчених:

Громова Н.М. вивчає роль рефлексивності в особистісному розвитку педагогів. Вона аналізує, як рефлексивна компетентність може впливати на педагогічну діяльність та сприяти професійному зростанню [2]. Гринько В. О. у своїх дослідженнях «Рефлексивність у структурі психічних якостей особистості» та «Рефлексивність як ментальна властивість» досліджує психологічні аспекти рефлексивності. Він вивчає взаємозв'язок рефлексивності з іншими психічними якостями та її роль у розвитку особистості [1]. Павелкін Р.В. аналізує сутність рефлексивності та її вплив на різні аспекти життя людини, зокрема на психічне здоров'я, самореалізацію та самопізнання [4]. Синишина В. досліджує роль рефлексивності в особистісному та професійному розвитку, особливо звертаючи увагу на роль психологів [5]. Ці праці українських вчених сприяють розширенню розуміння рефлексивності як важливої властивості суб'єкта, її впливу на розвиток особистості та взаємодію зі світом в українському контексті.

Вивчення питання рефлексивності як властивості суб'єкта є актуальною темою для багатьох зарубіжних вчених. Ця тема привертає увагу дослідників з різних галузей, таких як психологія, педагогіка, соціологія та інші. Ось кілька прикладів праць зарубіжних вчених:

У роботі Джона Дьюї «Демократія й освіта» (2003) висвітлено важливість рефлексивного мислення для розвитку інтелекту та здатності аналізувати свої думки. Цей підхід вплинув на пізніші дослідження з цієї області [3]. Дональд Шьон та Вінсент Десантіс у своїй роботі "The Reflective Practitioner: How Professionals Think In Action" (2011) розглядають роль рефлексивності в професійному розвитку. Вони вважають, що професіонали повинні вміти аналізувати свої дії та рішення, щоб постійно вдосконалюватися [8]. Сучасні дослідження також акцентують увагу на взаємодії рефлексивності з різними аспектами життя. В роботі 'Meta-Analysis Study: The Relationship Between Reflective Thinking And Learning Achievement' (2022) Chamdani, M., Ali Yusuf, F., Salimi, M. and Fajari, L. E. W. проводять аналіз наукових досліджень та визначають позитивний вплив рефлексивного мислення на навчання та розвиток

студентів [6]. Культурний аспект рефлексивності розглянуто в роботі Краузе І-В. "Culture and Reflexivity in Systemic Psychotherapy: Mutual Perspectives" (2018), де автор досліджує, як культурні фактори впливають на сприйняття та розвиток рефлексивності у різних культурах [7]. Ці праці зарубіжних вчених відображають різноманітні підходи до вивчення рефлексивності як властивості суб'єкта та її впливу на розвиток особистості та взаємодію зі світом.

Отже, наукові дослідження та література з питання рефлексивності як властивості суб'єкта демонструють різноманітні аспекти цього поняття, його важливість для особистісного розвитку, професійної діяльності та взаємодії зі світом.

Рефлексивність як властивість суб'єкта відображає здатність особистості аналізувати свої думки, почуття, дії та досвід, сприймати і розуміти свої внутрішні процеси та вплив зовнішніх факторів. Це поняття означає, що особистість здатна самокритично розглядати свої вчинки, рішення та взаємодію з навколишнім світом. Рефлексивність включає у себе такі аспекти:

Самоаналіз: особистість здатна критично аналізувати свої вчинки, думки, мотивації та взаємодію з оточенням. Вона роздумує про свої успіхи та невдачі, виявляє підсумки та вчиться на своїх помилках.

Саморефлексія: Це здатність особистості зосереджуватися на своїх внутрішніх думках та почуттях. Вона розглядає свої емоції, реакції та мотиви, а також вивчає їх вплив на свої дії.

Критичне мислення: рефлексивна особистість оцінює інформацію та ситуації об'єктивно, не беручи все за чисту монету. Вона здатна розпізнавати підсвідомі упередження та долати їх.

Самосвідомість: рефлексивна особистість має високий рівень самосвідомості, тобто розуміє свої сильні та слабкі сторони, свої цінності та впливи, які впливають на її вчинки.

Спроможність до змін: рефлексивна особистість готова адаптуватися до нових обставин, навчатися на досвіді та вносити зміни в своє життя на основі свого аналізу [5].

Рефлексивність допомагає особистості бути більш самосвідомою, адаптивною та вдумливою, що сприяє покращенню як особистісного розвитку, так і взаємодії зі світом. Виявлення основних аспектів рефлексивності та її значення для особистісного розвитку та взаємодії з оточуючим світом є ключовим завданням досліджень в цій області.

Один з основних аспектів рефлексивності – це здатність суб'єкта до саморефлексії та самоспостереження. Це включає здатність аналізувати власні думки, емоції, мотивації та дії, а також здатність роздумувати над своїм досвідом. Ця здатність дозволяє суб'єкту зрозуміти свої сильні та слабкі сторони, визначити свої цінності та цілі, а також приймати обґрунтовані рішення.

Значення рефлексивності для особистісного розвитку полягає в тому, що вона сприяє самовдосконаленню. Суб'єкт, який вміє аналізувати свої дії та реакції, може виявити обмеження та недоліки своєї поведінки та мислення і працювати над ними. Це важливо для досягнення особистісної гармонії та зростання. У взаємодії з оточуючим світом, рефлексивність відіграє роль у поліпшенні комунікації та міжособистісних відносинах. Суб'єкт, який розуміє свої емоції та реакції, може ефективніше спілкуватися з іншими, уникати конфліктів та знаходити спільні мови з різними людьми [1].

Отже, виявлення аспектів рефлексивності та розуміння її значення допомагає покращити саморозвиток, зміцнити особистісну ідентичність та поліпшити взаємодію зі світом навколо.

Розгляд факторів, які впливають на розвиток рефлексивності у суб'єктів, охоплює широкий спектр впливів, включаючи особисті, соціальні та культурні аспекти.

Особисті фактори включають внутрішні риси суб'єкта, такі як інтелектуальність, самоаналітичність, пізнавальні здібності та відкритість до нового. Індивіди, які є більш освіченими та зацікавленими в розумінні себе та свого досвіду, зазвичай мають більший потенціал для розвитку рефлексивності.

Соціальні фактори включають взаємодію з оточуючими людьми, зокрема роль сім'ї, друзів, вчителів та колег. Сприятлива підтримка та можливість обговорити власні думки та почуття можуть стимулювати розвиток рефлексивності. Також важливе значення мають позитивні міжособистісні відносини, які надають можливість для відкритого обміну думками та здатності висловлювати себе.

Культурні впливи визначають, як рефлексивність розуміється та розвивається в конкретному культурному контексті. Деякі культури можуть сприяти більш відкритому сприйняттю індивідуального роздуму та аналізу, тоді як інші можуть більше підкреслювати колективні цінності [3].

Всі ці фактори взаємодіють і впливають на розвиток рефлексивності у суб'єктів. Розуміння цих впливів допомагає створити ефективні підходи до сприяння розвитку рефлексивності в різних контекстах.

Існує кілька методів та стратегій, які сприяють розвитку рефлексивності у суб'єкта, включаючи самоаналіз, саморефлексію та критичне мислення. Ось деякі з них:

Самоаналіз і саморефлексія: самоаналіз полягає у свідомому розгляді власних дій, почуттів і думок. Суб'єкт ретельно розглядає свій досвід та вчинки, аналізує, що було зроблено добре і що можна покращити. Саморефлексія – це глибший рівень самоаналізу, коли суб'єкт роздумує про власні цінності, прагнення та життєві цілі.

Журнал рефлексії: ведення особистого журналу, де суб'єкт записує свої думки, роздуми, спостереження та враження. Це допомагає відстежувати свій розвиток та зрозуміти, які аспекти можна покращити.

Діалог з іншими: обговорення власних думок і поглядів з іншими людьми сприяє розширенню світогляду та розумінню різних підходів до ситуацій.

Питання самому собі: питання типу «Чому я обрав таку дію?», «Які мотиви стоять за моїми вчинками?», «Як би я міг зробити це краще?» сприяють глибшому аналізу та рефлексії.

Критичне мислення: розвиток критичного мислення допомагає суб'єкту аналізувати інформацію, підходи та рішення з різних кутів зору, допомагаючи уникнути стереотипного мислення.

Самооцінка: регулярна оцінка власних досягнень, навіть невеликих, може стимулювати бажання розвивати рефлексивність.

Рефлексивні групи: участь у групах, де люди обговорюють свої думки та досвід, сприяє глибшому розумінню власних переконань та реакцій.

Використання мистецтва: живопис, література, музика можуть стати засобом вираження та рефлексії власних почуттів та думок [4].

Ці методи допомагають суб'єктам розвивати рефлексивні навички та бачити себе з більш об'єктивної точки зору, що сприяє особистісному росту та покращенню взаємодії з оточуючим світом.

Розвиток рефлексивності має важливі практичні наслідки для особистості та її взаємодії зі світом. Ось декілька з них:

Підвищена самосвідомість: розвиток рефлексивності допомагає особистості краще розуміти себе, свої цінності, мотивації та потреби. Це сприяє зміцненню ідентичності та підвищує самосвідомість.

Саморозвиток: рефлексивність стимулює особистість працювати над своїми недоліками та розвивати свої сильні сторони. Це сприяє постійному самовдосконаленню та особистісному зростанню.

Покращене критичне мислення: рефлексивність сприяє розвитку критичного мислення, що дозволяє бачити ситуації з різних кутів зору, аналізувати інформацію та приймати обґрунтовані рішення.

Ефективніша взаємодія з іншими: особистість, яка розвиває рефлексивність, здатна краще розуміти точки зору інших людей, що сприяє покращенню міжособистісних відносин та здатності спілкуватися.

Впевненість: рефлексивний підхід дає особистості можливість бути більш впевненою у своїх рішеннях та діях, оскільки вони базуються на глибокому аналізі та розумінні.

Краще розуміння цілей: рефлексивність допомагає особистості краще розуміти свої цілі та амбіції, що сприяє більш ефективному напрямку своїх дій.

Адаптація до змін: розвиток рефлексивності робить особистість більш готовою до змін та нових викликів, оскільки вона вміє адаптуватися та навчатися на основі свого досвіду.

Лідерські якості: рефлексивність є ключовою якістю лідерів, оскільки вона допомагає їм бути більш уважними до потреб та думок інших, а також краще оцінювати ситуації [8].

Усі ці наслідки сприяють більш ефективній та глибокій взаємодії особистості з оточуючим світом, роблять її більш адаптивною та самостійною в різних ситуаціях життя.

Висновки дослідження підкреслюють важливість рефлексивності як властивості суб'єкта і виявляють наступні ключові аспекти:

Рефлексивність є активним процесом самопостереження, самоаналізу та саморефлексії, який дозволяє суб'єктам свідомо розуміти свої власні думки, почуття, мотивації та дії.

Розвиток рефлексивності в суб'єктах є важливим фактором особистісного зростання, самовизначення та саморозвитку. Він сприяє покращенню самосвідомості, глибшому розумінню власних цінностей, потреб і цілей.

Рефлексивність допомагає суб'єктам ефективніше взаємодіяти з оточуючим світом, адаптуватися до нових ситуацій та вирішувати проблеми. Вона сприяє критичному мисленню, здатності до оцінки альтернативних шляхів дії та вибору оптимальних рішень.

Розвиток рефлексивності може здійснюватися за допомогою різних методів, включаючи самоаналіз, саморефлексію, діалог з іншими людьми та використання різноманітних психологічних технік.

Враховуючи важливість рефлексивності як властивості суб'єкта, висновки цього дослідження підкреслюють необхідність сприяти розвитку рефлексивних навичок у людей, які займаються саморозвитком, освітою та професійним ростом. Це може включати розробку програм тренувань, впровадження методів рефлексивного вивчення та підтримку рефлексивної практики в різних сферах життя. Подальші дослідження можуть спрямовуватися на вивчення впливу рефлексивності на ефективність навчання, саморозвиток та професійний успіх, а також на розробку інструментів та підходів, спрямованих на підвищення рівня рефлексивності в різних контекстах.

У цілому, дане дослідження підкреслює, що рефлексивність як властивість суб'єкта має важливе значення для особистісного розвитку та самоорганізації. Її розвиток може сприяти підвищенню самосвідомості, самоактуалізації та здатності до критичного мислення. Отже, враховуючи висновки цього дослідження, рекомендується активно підтримувати інтерес до розвитку рефлексивності у суб'єктів і сприяти їхньому особистісному зростанню та професійному успіху.

Використана література:

1. Гринько В. О. Теоретичні і методичні засади проєктування цифрових освітніх технологій у навчанні майбутніх учителів початкової школи : дис. ... докт. пед. наук: 13.00.01. Слов'янськ, 2021. 505 с.
2. Громова Н. М. Психологічні особливості установки на критичне мислення. *Актуальні проблеми психології*. 2015. Т. 10. Вип. 27. С. 79–88. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/appsub_2015_10_27_9.
3. Д'юї Д. Демократія й освіта. Львів : Літопис, 2003. 294 с.
4. Павелків Р. В. Рефлексія як механізм формування індивідуальної свідомості та діяльності особистості. *Вісник післядипломної освіти. «Серія «Соціальні та поведінкові науки»*. 2019. Випуск 8(37). С. 84–98. <https://doi.org/10.32405/2522-9931>,
5. Синишина В. Формування рефлексивного потенціалу майбутніх психологів. *Вісник Львівського університету. Серія: психологічні науки*. 2021. Випуск 9. С. 229–235 <https://doi.org/10.30970/PS.2021.9.29>
6. Chamdani, M., Ali Yusuf, F., Salimi, M. and Fajari, L. E. W. Meta-Analysis Study: The Relationship Between Reflective Thinking And Learning Achievement. *Journal on Efficiency and Responsibility in Education and Science*, 2022. vol. 15, № 3, P. 181–188. <https://doi.org/10.7160/eriesj.2022.150305>
7. Krause, I-B. Culture and Reflexivity in Systemic Psychotherapy: Mutual Perspectives. New York : Routledge. 2018. 226 p.
8. Schön, Donald A., DeSanctis Vincent. The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action. *The Journal of Continuing Higher Education*. 2011. 34(3). P. 29–30. <https://doi.org/10.1080/07377366.1986.10401080>

References:

1. Hrynko V.O. (2021) Teoretychni i metodychni zasady proiektuvannia tsyfrovyykh osvitynykh tekhnolohii u navchanni maibutnykh uchyteliv pochatkovoї shkoly: dys. ... dokt. ped. nauk: 13.00.01 [Theoretical and methodological principles of designing digital educational technologies in the training of future primary school teachers: dissertation. ... Doctor of Pedagogical Sciences: 13.00.01]. Sloviansk. 505 s. [in Ukrainian]
2. Hromova N.M. (2015) Psykholohichni osoblyvosti ustanovky na krytychne myslennia [Psychological peculiarities of attitude towards critical thinking]. Aktualni problemy psykholohii [Actual problems of psychology]. T. 10. Vyp. 27. S. 79–88. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/appsub_2015_10_27_9 [in Ukrainian]
3. D'uii D. (2003) Demokratsiia y osvita [Democracy and education]. Lviv: Litopys. 294 s. [in Ukrainian]
4. Pavelkiv R. V. (2019) Pefleksiiia yak mekhanizm formuvannia indyvidualnoi svidomosti ta diialnosti osobystosti [Reflection as a mechanism of formation of individual consciousness and personality activity]. Visnyk pisladyplomnoi osvity. «Seriiia «Sot-sialni ta povedinkovi nauky» [Bulletin of postgraduate education. "Social and Behavioral Sciences Series"]. Vypusk 8(37). С. 84–98 <https://doi.org/10.32405/2522-9931> [in Ukrainian]
5. Synyshyna V. (2021) Formuvannia refleksyvnoho potentsialu maibutnykh psykholohiv [Formation of reflective potential of future psychologists]. Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia: psykholohichni nauky [Bulletin of Lviv University. Series: psychological sciences]. Vypusk 9. S. 229–235 <https://doi.org/10.30970/PS.2021.9.29> [in Ukrainian]
6. Chamdani, M., Ali Yusuf, F., Salimi, M. and Fajari, L. E. W. Meta-Analysis Study: The Relationship Between Reflective Thinking And Learning Achievement. *Journal on Efficiency and Responsibility in Education and Science*, 2022. vol. 15, no. 3, pp. 181–188. <https://doi.org/10.7160/eriesj.2022.150305>
7. Krause, I-B. Culture and Reflexivity in Systemic Psychotherapy: Mutual Perspectives. New York: Routledge. 2018. 226 p.
8. Shön, Donald A., DeSanctis Vincent. The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action. *The Journal of Continuing Higher Education*. 2011. 34(3). pp. 29–30. <https://doi.org/10.1080/07377366.1986.10401080>

Kravchyna T. Reflectiveness as a property of the subject

This article examines the concept of reflexivity as an important property of the person that affects personal development and interaction with the world. It explores various aspects of reflexivity, such as introspection, self-reflection, critical thinking and self-awareness, and considers their impact on the formation of a conscious and thoughtful personality. The tasks of this article are: analysis of scientific research and literature on the issue of reflexivity as a property of the individual; identifying the main aspects of reflexivity and its importance for personal development and interaction with the surrounding world; highlighting the factors affecting the development of reflexivity, including personal, social and cultural influences; description of methods and strategies that contribute to the development of reflexivity; consideration of the practical consequences of the development of reflexivity for the individual. The article also analyzes methods and strategies that contribute to the development of the person's reflexivity, including self-observation, keeping a diary, self-questioning, etc. The authors provide practical advice and methodical recommendations for those seeking to develop this important skill. In addition, the article highlights the practical consequences of the development of reflexivity for the individual and his interaction with the world. It emphasizes the importance of this aspect for achieving personal growth and success in various spheres of life. This article is a useful resource for researchers, educators, psychologists, and anyone interested in issues of personal development and self-awareness. It provides an important contribution to the understanding of the role of reflexivity in the formation of the individual and his interaction with the surrounding world. Therefore, taking into account the conclusions of this study, it is recommended to actively support interest in the development of the persons' reflexivity and to promote their personal growth and professional success.

Key words: reflexivity, introspection, personality, methods and strategies, interaction with the surrounding world, practical recommendations, factors, knowledge.